

**ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТЕПОВОГО ПОБУЖЖЯ:
ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Стаття є спробою історіографічного аналізу дослідження специфіки історико-культурного розвитку Степового Побужжя. Традиційно дослідження цього регіону проводилося в рамках більш широкого географічного ареалу – Півдня України. Сьогодні відбувається активізація досліджень етнокультурної специфіки Степового Побужжя.

Ключові слова: Степове Побужжя, історико-етнографічні дослідження, історіографічний аналіз.

Адміністративний поділ майже ніколи не перебуває в гармонії з природними особливостями, географічними та етнокультурними факторами. Він, як правило, "є компромісом різних тенденцій, а саме колишніх адміністративних поділів, актуальних політичних та національних тенденцій, господарських змін і господарської еволюції, стану комунікацій, притягальної сили людських скупчень" [1]. З цих причин для окреслення територіальних рамок досліджень науковці все частіше застосовують хорологічний (ареалогічний, просторовий) підхід, за яким територія розглядається як системоутворюючий чинник із сукупністю специфічних характеристик, притаманних саме цьому регіону.

Запропонована праця є спробою проаналізувати дослідження, так чи інакше пов'язані із вивченням специфіки історико-культурного розвитку регіону Степового Побужжя.

Биокремлення Степового Побужжя як специфічного регіону дослідження в сучасній науковій парадигмі є дискусійним. Не вдаючись до матеріалів дискусії, ми притримуємося думки О. Марченко [2], яка визначила Степове Побужжя як долину ріки Південний Буг у межах степової зони, що відповідає за сучасним адміністративно-територіальним розподілом дев'яти районам Миколаївської області (Первомайський, Арбузинський, Доманівський, Миколаївський, Жовтневий, Кривоозерський, Новоодеський, Вознесенський, Веселинівський). Цей регіон визначається як кордонна в історичній ретроспективі територія: Бугогардівська паланка, Поділля та Очаківський оялет; Ольвіопольський, Ананьївський, Одеський та Єлисаветградський повіти Херсонської губернії [3].

Історико-культурні студії особливостей регіону Степового Побужжя проводилися в основному в рамках дослідження Півдня України.

У зв'язку зі специфікою нашої роботи вважаємо за доцільне виділити такі аспекти дослідження зазначеного регіону: історичний розвиток Степового Побужжя в контексті більш широких досліджень; дослідження історичного розвитку Степового Побужжя; аналіз етнокультурних особливостей населення Степового Побужжя та способи їх трансформації.

Аналіз історичного розвитку Степового Побужжя в науковій парадигмі великою мірою може бути вписаний в контекст історичних студій колонізації Південної України.

Так, специфіці заселення та подальшого розвитку регіону присвячена ціла низка праць О. Скальковського [4], Д. Багалія [5], Е. Дружиніної [6], П. Лавріва [7], Я. Бойка [8], В. Кабузана [9], А. Коцієвського [10], Є. Загоровського [11], Ю. Іванової, Л. Чижикової [12].

Одним із перших, хто почав досліджувати історичні особливості Півдня України і заклав наукові підвалини вивчення груп населення регіону, був А. Скальковський ("Хронологическое обозрение истории Новороссийского края. 1730 – 1823") [13]. У своїх працях дослідник порушував проблеми колонізації етноконтактної зони Побужжя, соціальної та етнічної структури населення, а також коротко виклав основні факти, які стосуються заселення і освоєння Новоросії.

Теоретичним узагальненням процесів колонізації Півдня України є робота Д. Багалія "Колонизация Новороссийского края и первые шаги его по пути культуры" [14], у якій автор виділяє способи колонізації краю, вплив запорожців на колонізаційні процеси, а також репрезентує цінний матеріал щодо специфіки заселення "Ханської України" (частина Степового Побужжя).

Велику увагу дослідженню соціально-економічних процесів Півдня України приділила Е. Дружиніна ("Северное Причерноморье в 1775 – 1800 гг" [15], "Южная Украина в 1800 – 1825 гг." [16], "Южная Украина в период кризиса феодализма 1825 – 1860 гг." [17]). Дослідниця на основі значної джерельної бази окреслює специфіку розвитку регіону, зокрема розкриває залежність колонізаційних процесів від особливостей господарського розвитку.

Проблеми формування етнічного складу населення знайшли відображення в працях В. Наулка "Етнічний склад населення Української РСР" [18], "Развитие межэтнических связей на Украине: (Историко-этнографический очерк)" [19], Я. Бойка "Заселение Южной Украины: Формирование этнического состава населения края: русские и украинцы (конец XVIII – начало XXI в.)" [20], "Заселение Южной Украины. 1860 – 90 гг. (Историко-экономическое исследование)" [21], А. Коцієвського "О русско-украинском и молдавском населении Очаковской области до присоединения ее к России" [22], И. Койфмана "О русско-молдавском заселении восточных районов Молдавии в конце XVIII – начале XIX века" [23], та ін.

В окресленому контексті варто відзначити також праці, присвячені дослідженню козацької присутності на Півдні України, суттєвим чином впливаючи на процеси освоєння краю. Серед таких варто назвати дослідження А. Скальковського "Поездка по Запорожским урочищам" [24], Д. Яворницького "Запорожье в остатках старины и преданиях народа: [В 2-х ч.]" [25], "Історія запорожських козаків" [26], В. Голобуцького "Запорозька Січ в останні часи свого існування. 1734 – 1775" [27], І. Анцунова "Казак и военные поселенцы на Днестре и Буге XVIII-XIX веков" [28] та ін.

Таким чином, у контексті дослідження Півдня України проблематика історичного розвитку Степового Побужжя представлена досить широко.

Слід відзначити той факт, що парадигма досліджень історичного розвитку власне Степового Побужжя є досить фрагментарною.

Серед робіт, присвячених досліджуваному регіону, варто згадати роботи Ф. Петруня [29], О. Бачинської [30], Н. Букатевича [31], А. Шабашова [32], П. Тригуба [33], І. Хіоні [34], П. Литвинова [35], С. Гізера [36], Ю. Гребеннікова [37] та ін.

Основні віхи історії освоєння Степового Побужжя на ранньому етапі історичного розвитку аналізує Ю. Гребенніков у роботі "Деякі основні аспекти історичного розвитку Степового Побужжя в кінці доби бронзи – ранньому залізному віці (XII – III ст. до н.е.)".

Проблеми ногайської присутності на території Степового Побужжя порушено в працях А. Шабашова "К локализации поселений ногайцев Буджакской орды в начале 19 века", у якій автор зупиняється на специфіці розселення ногайців на території Степового Побужжя до моменту їх переселення, С. Гізера "Кочевое хозяйство Буджакских ногайцев (особенности хозяйственно-культурного типа)".

Умовну роль політичних кордонів XVII – XVIII ст., форми міжетнічних зв'язків українського козацтва та ногайців у Степовому Побужжі проаналізував Ф. Петрунь у роботі "Ханські ярлики на українській землі. До питання про татарську Україну".

Специфіку колонізації та формування етносоціального складу регіону розкрито в дослідженні І. Хіоні "До історії заселення Побужжя".

Проблеми специфіки географії Степового Побужжя, суспільно-господарської своєрідності привертала увагу Н. Букатевича ("Чумацтво на Україні: історико-етнографічні нариси").

Козацька присутність та вплив на формування етнокультурної специфіки краю привертала увагу О. Бачинської ("Бузьке козацьке військо 1785-1817 рр.") [38], П. Литвинова ("Пам'ятки історії українського козацтва на території Миколаївської області: (досвід історико-бібліографічних досліджень)"). Принагідно слід зазначити, що О. Бачинська в роботі "Джерела з історії козацьких формувань Південної України кінця XVIII-XIX ст." [39] подає детальний аналіз джерельної бази, пов'язаної з висвітленням різноманітних сторін життєдіяльності козацьких формувань, а також структурує її за місцем перебування, що є надзвичайно вагомим внеском у поступ подальших досліджень.

Особливості соціального становища селянської верстви в регіоні Степового Побужжя в різних історичних умовах життєдіяльності аналізував П. Тригуб у роботі "Селянство Миколаївщини в кінці XVIII – на початку XX ст.". Дослідник подає ґрунтовну інформацію щодо етнічного складу селянської верстви, трансформації форм господарювання тощо.

Отже, аналіз досліджень Степового Побужжя дає можливість стверджувати, що сьогодні починається активне вивчення історичного розвитку Степового Побужжя. Водночас варто зауважити, що парадигма проблем, які потребують ґрунтовного висвітлення, є надзвичайно широкою.

Останнім часом активізувалися дослідження, спрямовані на аналіз специфіки етнокультурного розвитку Степового Побужжя.

В означеному контексті слід відзначити великий внесок у дослідження етносоціокультурних особливостей населення Степового Побужжя науковців Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Розроблена вченими університету програма для збору польового етнографічного матеріалу "Побут та культура населення Степової України" [40] справила великий вплив на активізацію етнографічних досліджень регіону.

Цілий спектр праць було присвячено окресленій проблематиці, зокрема, роботи В. Кушніра [41], Н. Петрової [42], Т. Агафонової [43], О. Пригаріна [44] та ін.

Специфіка житлових та господарських споруд, способи домобудівництва регіону, розвиток і типологія народного житла, а також спектр обрядодій, пов'язаних із будівництвом будинків, розповсюджені в Степовому Побужжі, привертали увагу В. Кушніра ("Особливості житлових та господарських споруд Побужжя") [45], О. Пригаріна ("Обряды по выбору места для строительства хаты у украинцев" [46], "Развитие и типология народного жилища Степного Побужья ХУШ - первой половины ХХ ст." [47], О. Пригаріна, О. Марченко "Сільські поселення і житло Степового Побужжя" [48]).

Детальний аналіз етнокультурної специфіки населення регіону, а також суміжних територій подано в праці В. Кушніра "Народознавство Одещини: [Навч. посібник]" [49].

Регіональні особливості та варіативність весільної обрядовості населення Степового Побужжя, а також форми і способи її трансформації детально проаналізовані Н. Петровою ("Деякі передшлюбні дійства українського весілля Одещини (коровайні обряди, запросини, дівич-вечір)" [50], "Дошлюбне спілкування: ігри та розваги українців та росіян Одещини" [51]).

Проблеми взаємовпливу української та молдавської етнокультурної традиції на теренах Степового Побужжя, а також особливостей їх подальшої трансформації на прикладі українського народного костюма були досліджені Т. Агафоновою в роботах "Некоторые аспекты влияния молдавской традиции на костюм украинцев Степного Побужья начала ХХ в." [52], "Одежда украинского населения Юго-Западной Украины XIX - начала ХХ вв." [53].

Етнографічні дослідження Степового Побужжя розвиваються і миколаївськими дослідниками.

Специфіка етнолінгвістичної взаємодії представлена в роботах Р. Іванського "Вербальний компонент традиційного українського обряду в говірках Інгуло - Бузького межиріччя (*відлучити* = *залучити дитину*)" [54], "Запозичена лексика родильного обряду в степових говірках Бузько-Інгульського регіону" [55].

Етнографічні студії Степового Побужжя продовжив і В. Малина ("Кам'яні хрести півдня України" [56], "Сюжетные рушники Украины" [57], "Рушники Миколаївщини" [58]) та ін.

Останнє десятиліття вивчення етнокультурної специфіки регіону проводиться також у рамках етнографічних експедицій ПІ ОНУ імені І.І. Мечникова. У вказаному контексті також варто відзначити роботи О. Марченко "Культурно-побутові особливості військових поселень Херсонської губернії" [59], "Сімейна обрядовість Південного Побужжя: нові польові матеріали" [60], "Традиційна обрядовість Первомайщини (за результатами експедиції ПІНЦ ОДУ 1999 р.)" [61].

Таким чином, спектр наукових праць, присвячених Степовому Побужжю (переважно в рамках досліджень більш широкого ареалу), є досить широким. Водночас слід зауважити, що етнокультурна специфіка досліджуваного регіону потребує окремого детального аналізу.

Список використаних джерел та літератури

1. Верменич Я. В. *Історична регіоналістика в Україні* / Верменич Я. // *Український історичний журнал*. - 2001. - № 6. - С. 3-21. - С. 5.
2. Марченко О.М. *Сільське населення Степового Побужжя кінця XVIII - початку ХХ ст.: Дис...кандидата іст. наук: 07. 00. 01* / Олена Миколаївна Марченко. - Одеса, 2004. - 257 с. - С. 38-40.
3. Марченко О.М. *Сільське населення Степового Побужжя кінця XVIII - початку ХХ ст.: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата іст. наук: Спец. 07. 00. 01 "Історія України"* О.М. Марченко. - Чернівці, 2005. - 20 с.
4. Скальковський А.А. *Хронологическое обозрение истории Новороссийского края. 1730 - 1823.* - Ч. 1. - Одесса, 1836. - 287 с.; *Поездка по Запорожским урочищам // Журнал Министерства внутренних дел.* - Т. 13. - СПб., 1846. - С. 54-57; *О ногайских татарах, живущих в Таврической губернии.* - С. - Пб., 1843. - 44 с.
5. Багалий Д.И. *Колонизация Новороссийского края и первые шаги его по пути культуры.* - К., 1889.
6. Дружинина Е.И. *Северное Причерноморье в 1775 - 1800 гг.* - М.: Изд-во Акад. Наук СССР, 1959. - 279 с.; *Южная Украина в период кризиса феодализма 1825 - 1860 гг.* - М.: Наука, 1981. - 215 с.; *Южная Украина в период кризиса феодализма 1825 - 1860 гг. / Дружинина Е.И.* - М.: Наука, 1981. - 215 с.

7. Лаврів П. Історія Південно-Східньої України. – К.: Українська видавнича спілка, 1996. – 208 с.; Лаврів П.І. Колонізація українських і суміжних степів: Історичний нарис / Лаврів П.І. – К.: Просвіта, 1994. – 56 с.
8. Бойко Я.В. Заселення Южної України. 1860 – 90 гг. (Історико-економічне дослідження) / Бойко О. – Черкаси: Сіач, 1993. – 256 с.; Заселення Южної України: Формування етнічного складу населення краю: руські та українці (кінець XVIII – початок ХХІ в.) / Бойко Я.В. – Черкаси: Вертикаль, 2007. – 47 с.
9. Кабузан В.М. Заселення Новоросії в XVIII – першій половині ХІХ століття (1719 – 1858 гг.) / Кабузан В.М. – М., 1976. – 308 с.
10. Коциевський А.С. Імуністивне розшарування державних крістьян Южної України в другій половині XVIII – першій чверті ХІХ ст. // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження. – Одеса: Астропринт, 2000. – С. 253–270.; Крістьянська колонізація Южної України в період першої треті ХІХ ст. // Матеріали по історії сільського господарства та крістьянства СРСР. – Сб. ІV. – М., 1965.; О руському населенні Южної України в кінці XVIII – першій треті ХІХ ст. // Історичне краєзнавство Одещини: Збірник матеріалів. – Вип. 6. – Одеса: Маяк, 1995. – С. 1–7; О русько-українському та молдавському населенні Очаковської області до приєднання її до Росії // Записки Одеського археологічного товариства. – 1960. – Т.1 (34). – С. 354–360.
11. Загоровський Є. Людність Степової України колись і тепер // Степова Україна: Економічно-географічні нариси. – Харків-Одеса, 1930. – С. 49–71.
12. Іванова Ю.В., Чижикова Л.Н. Из історії заселення Южної України. // Культурно-бытовые процеси на юге України. – М.: Наука, 1979. – С. 191–196.
13. Скальковський А.А. Хронологічне оглядення історії Новоросійського краю. 1730 – 1823. – Ч. 1. – Одеса, 1836. – 287 с.; Поездка по Запорозьким урочищам // Журнал Міністерства внутрішніх дел. – Т. 13. – СПб., 1846. – С. 54–57.
14. Багалій Д.І. Указ. соч.
15. Дружинина Е.І. Северное Причерноморье в 1775 – 1800 гг. – М.: Изд-во Акад. Наук СРСР, 1959. – 279 с.
16. Дружинина Е.І. Южная Украина в период кризиса феодализма 1825 – 1860 гг. – М.: Наука, 1981. – 215 с.
17. Там же.
18. Наулко В. Етнічний склад населення Української РСР / Наулко В. – К.: Наукова думка, 1965. – 188 с.
19. Наулко В.І. Развитие межэтнических связей на Украине: (Историко-этнографический очерк) / Наулко В.І. – К.: Наукова думка, 1975. – 274 с.
20. Бойко Я.В. Заселення Южної України: Формування етнічного складу населення краю: руські та українці (кінець XVIII – початок ХХІ в.) / Бойко Я.В. – Черкаси: Вертикаль, 2007. – 47 с.
21. Бойко Я.В. Заселення Южної України. 1860 – 90 гг. (Історико-економічне дослідження) / Бойко О. – Черкаси: Сіач, 1993. – 256 с.
22. Коциевський А.С. О русько-українському та молдавському населенні Очаковської області до приєднання її до Росії // Записки Одеського археологічного товариства. – 1960. – Т.1 (34). – С. 354–360.
23. Койфман І.Б. О русько-молдавському заселенні східних районів Молдавії в кінці XVIII – початку ХІХ століття // Ученые записки Кишиневского пед. института. – Кишинев, 1955. – Т. 4. – Серия гуманитарных наук. – С. 98–103.
24. Скальковський А.А. Поездка по Запорозьким урочищам // Журнал Міністерства внутрішніх дел. – Т. 13. – СПб., 1846. – С. 54–57.
25. Эварницкий Д.І. Запорозье в остатках старины и преданиях народа / Эварницкий Д.І. / [В 2-х ч.]. – СПб.: Тип. Н.А. Лебедева, 1888. – III, 294 с.
26. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків / Яворницький Д.І. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 518 с.
27. Голобуцький В.О. Запорозька Січ в останні часи свого існування. 1734 – 1775 / Голобуцький В.О. – К.: Вид.-во Акад. Наук УРСР, 1961. – 415 с.
28. Анциунов І.А. Казаки та військові поселенці на Дністрі та Бугі XVIII–ХІХ століть / Анциунов І.А. // Ежегодный исторический альманах Приднестровья.
29. Петрунь Ф.О. Ханські ярлики на українській землі. До питання про татарську Україну // Східний світ. – 1928. – № 2. – С. 164–185.
30. Бачинська О.А. Бузьке козацьке військо 1785–1817 рр. / О.А. Бачинська / Козацтво на Півдні України. Кінець XVIII – ХІХ століття / Авторі-упор.: О.А. Бачинська, Л.М. Маленко, О.А. Прігарін, Р.І. Шиян. – Одеса: Друк, 2000. – С. 47–51.
31. Букатевич Н.І. Чумацтво на Україні: історично-етнографічні нариси. – Одеса: б./в., 1928. – 94 с.

32. Шабашов А.В. К локализации поселений ногайцев Буджакской орды в начале 19 века // *Етнографічні дослідження населення України*. – Одеса: Друк, 1996. – С. 85–87.
33. Тригуб П.М. Селянство Миколаївщини у кінці XVIII – на початку XX ст. / Тригуб П.М. // *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції "Селянство Півдня України: історія і сучасність"*. – Миколаїв, 2003. – С. 57–65.
34. Хіоні І. До історії заселення Побужжя / Хіоні І. // *Український історичний журнал*. – 1965. – № 8. – С. 126.
35. Литвинов П.І. Пам'ятки історії українського козацтва на території Миколаївської області: (досвід історико-бібліографічних досліджень) / Литвинов П.І. // *Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції ["Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження"]*. – Миколаїв, 1995. – С. 187–191.
36. Гизер С.Н. Кочевое хозяйство Буджакских ногайцев (особенности хозяйственно-культурного типа) // *Записки історичного факультету*. – Одеса: Друк, 1999. – Вип. 9. – С. 44–46.
37. Гребенніков Ю. Деякі основні аспекти історичного розвитку Степового Побужжя в кінці доби бронзи – ранньому залізному віці (XII – III ст. до н.е.) // *Південна Україна: проблеми історичних досліджень: Зб. наук. праць*. – Ч. 1. – Миколаїв, 1998. – С. 18–21.
38. Бачинська О.А. Бузьке козацьке військо 1785-1817 рр. / О.А. Бачинська / *Козацтво на Півдні України. Кінець XVIII – XIX століття* / Автори-упор.: О.А. Бачинська, Л.М. Маленко, О.А. Прігарін, Р.І. Шиян. – Одеса: Друк, 2000. – С. 47-51.
39. Бачинська О. Джерела з історії козацьких формувань Південної України кінця XVIII – XIX ст.
40. Побут та культура населення Степової України: Програма для збору польового етнографічного матеріалу / [Віди. ред. В.Н. Станко]. – Одеса: Маяк, 2000. – Вип. 1. – 66 с.
41. Кушнір В.Г., Литвинов П.І. Особливості житлових та господарських споруд Побужжя // *Етнографія Півдня України: [Збірка наукових праць]*. – Вип. 1. – Одеса: Гермес, 1996. – С. 19-23: ілюстр.; Кушнір В.Г. *Народознавство Одещини: [Навч. посібник]* – Одеса: Гермес, 1998. – 245 с.: іл., 4 л.: іл.
42. Петрова Н.О. Деякі передилюбні дієства українського весілля Одещини (коровайні обряди, запросини, дівич-вечір) // *Записки історичного факультету*. – Одеса: Друк, 1998. – Вип. 7. – С. 25–34.; Петрова Н.О. Дошлюбне спілкування: ігри та розваги українців та росіян Одещини) / *Записки історичного факультету*. – Одеса, 1999. – Вип. 9. – С. 51-56.
43. Агафонова Т.А. Некоторые аспекты влияния молдавской традиции на костюм украинцев Степного Побужья начала XX в. // *Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції "Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження."* – Миколаїв: Дикий Сад, 1995. – С. 67–70.; Агафонова Т.А. *Одежда украинского населения Юго-Западной Украины XIX – начала XX вв.* // *Записки історичного факультету*. – Одеса: Друк, 1997. – Вип. 5 – С. 44–50.
44. Прігарін О.А. Малодвірні поселення Південної (Степової) України XIX – початку XX ст. // *Етнічність в історії та культурі: Матеріали і дослідження* / *Одеський державний університет ім. І.І. Мечникова*. – Одеса: Гермес, 1998. – С. 61–66.; Пригарин А.А. *Обряды по выбору места для строительства хаты у украинцев // Древние культуры и цивилизации Восточной Европы*. – Одеса: Астропринт, 1995. – С. 98-100.; Пригарин А.А. *Развитие и типология народного жилища Степного Побужья ХУШ - первой половины XX ст.* // *Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції "Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження."* – Миколаїв, 1995. – С. 64–67.; Прігарін О.А., Марченко О.М. *Сільські поселення і житло Степового Побужжя*. – Первомайськ, 2003. – 56 с.
45. Кушнір В.Г., Литвинов П.І. Особливості житлових та господарських споруд Побужжя // *Етнографія Півдня України: [Збірка наукових праць]*. – Вип. 1. – Одеса: Гермес, 1996. – С. 19-23: ілюстр.
46. Пригарин А.А. *Обряды по выбору места для строительства хаты у украинцев // Древние культуры и цивилизации Восточной Европы*. – Одеса: Астропринт, 1995. – С. 98-100.
47. Пригарин А.А. *Развитие и типология народного жилища Степного Побужья XVIII - первой половины XX ст.* // *Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції "Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження."* – Миколаїв, 1995. – С. 64–67.
48. Прігарін О.А., Марченко О.М. *Сільські поселення і житло Степового Побужжя*. – Первомайськ, 2003. – 56 с.
49. Кушнір В.Г. *Народознавство Одещини: [Навч. посібник]* – Одеса: Гермес, 1998. – 245 с.: іл., 4 л.: іл.
50. Петрова Н.О. Деякі передилюбні дієства українського весілля Одещини (коровайні обряди, запросини, дівич-вечір) // *Записки історичного факультету*. – Одеса: Друк, 1998. – Вип. 7. – С. 25–34.
51. Петрова Н.О. Дошлюбне спілкування: ігри та розваги українців та росіян Одещини) / *Записки історичного факультету*. – Одеса, 1999. – Вип. 9. – С.51-56.

52. Агафонова Т.А. Некоторые аспекты влияния молдавской традиции на костюм украинцев Степного Побужья начала XX в. // Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції "Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження." – Миколаїв: Дикий Сад, 1995. – С. 67–70.
53. Агафонова Т.А. Одежда украинского населения Юго-Западной Украины XIX – начала XX вв. // Записки исторического факультета. – Одесса: Друк, 1997. – Вып. 5 – С. 44–50.
54. Іванський Р.Д. Вербальний компонент традиційного українського обряду в говірках Інгуло-Бузького межиріччя (відлучити = залучити дитину) // Борисфен. – 1999. – № 4.– С. 17-21.
55. Іванський Р.Д. Запозичена лексика родильного обряду в степових говірках Бузько-Інгульського регіону // Історія південної України від найдавніших часів до сучасності: проблеми національного, політичного, соціального, економічного, технічного, правового, релігійного та культурного розвитку: Збірка наукових праць ОДУ. – Ч. 1. – Миколаїв–Одеса, 1999. – С. 139-144.
56. Малина В. Кам'яні хрести півдня України // Образотворче мистецтво. – 1991. – № 4. – С. 15.
57. Малина В. Сюжетные рушники Украины // Декоративное искусство СССР. – 1985. – № 2. – С. 22–23.
58. Малина В. Рушники Миколаївщини // Народна творчість та етнографія. – 1981. – № 3. – С. 78–82.
59. Марченко О.М. Культурно-побутові особливості військових поселень Херсонської губернії // Записки історичного факультету. – Одеса: Друк, 2002. – Вып. 12. – С. 125–132.
60. Марченко О.М. Сімейна обрядовість Південного Побужжя: нові польові матеріали // Культура народів Причорномор'я. – 2001. – № 20. – С. 104–108.
61. Марченко О.М. Традиційна обрядовість Первомайщини (за результатами експедиції ПННЦ ОДУ 1999 р.) // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження / Відп. ред. О.В. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2000. – С. 329–337.

SUMMARY

This article deals with the historiographical analyses and research of the peculiarities of historico-cultural development in Stepove Pobuzhzhya (the Bug area). Traditionally the reseach of this region was realized within the bigger geographical areal – the South of Ukraine. The intensification of the reseach of ethno cultural peculiarities in Stepove Pobuzhzhya (the Bug area) is being in progress nowadays.

Key words: *Stepove Pobuzhzhya (the Bug area), historic and ethnographical research, historiographical analyses.*

АННОТАЦІЯ

Стаття являється попиткою історіографічного аналізу дослідження специфіки історико-культурного розвитку Степного Побужжя. Традиційне дослідження цього регіону проводилось в рамках більш широкого географічного ареала – Юга України. Сьогодні происходит активізація дослідників етнокультурної специфіки Степного Побужжя.

Ключевые слова: *Степное Побужжя, историко-этнографические исследования, историографический анализ.*